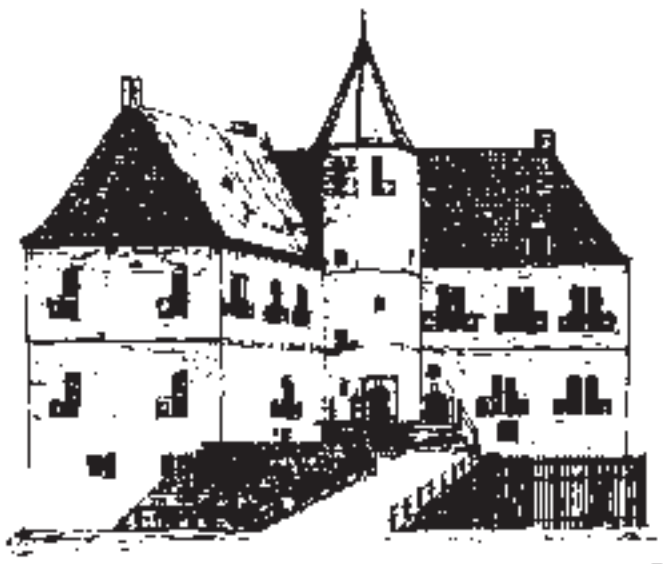

VORDENSE KRONYCK

VERENIGING 'OUD VORDEN'
te Vorden

30e jaargang, no. 1, juni 2012

VORDENSE KRONYCK

Vordense Kronyck is het verenigingsblad van de oudheidkundige vereniging Oud Vorden. Het stimuleren van de belangstelling voor en verbetering van het inzicht in de geschiedenis van de vroegere gemeente Vorden behoren tot de belangrijkste taken die de vereniging zich ten doel heeft gesteld.

Het bevat bijdrages van leden en niet-leden die onderzoek hebben gedaan naar diverse aspecten van de lokale geschiedenis en vervolgens hun bevindingen op schrift hebben gesteld. Daarnaast streeft zij ernaar om zaken van cultuurhistorisch belang, zoals historische bouwwerken, folkloristische gebruiken en het lokale dialect van het Nedersaksisch te behouden. De Vordense Kronyck verschijnt 2 maal per jaar en het bevat zo mogelijk ook artikelen die geschreven zijn in de lokale variant van het Nedersaksisch.

Artikelen, of gedeelten daarvan, mogen worden overgenomen onder bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de oudheidkundige vereniging Oud Vorden.

De vereniging is opgericht op 30 maart 1981.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap staat open voor een ieder die belangstelling heeft voor, of zich op enigerlei wijze verbonden voelt met Vorden en haar geschiedenis. Het lidmaatschapsgeld bedraagt €8,- (€3,- voor alleenstaanden). De vereniging is ANBI-gecertificeerd.

Bestuur

Voorzitter: W. Ruiterkamp T: 0575 - 55 54 55; E: ruiterkamp.wim@hetnet.nl

Secretaris: mw. Anja Menkveld-Wullink Dorpsstraat 2, 7251 BB Vorden
T: 0575 - 55 33 70; E: info@oudvorden.nl

Penningmeester: J. Bosch T: 0575 - 55 12 99; E: janwout@hetnet.nl

Leden: J.G.M. Berentsen T: 0575 - 55 33 68; E: jgberentsen@hetnet.nl
G. Eskes T: 0575 - 55 14 10; E: g.eskes@kpnplanet.nl
R.J. van Overbeeke T: 0575 - 55 14 95; E: rjvanoverbeeke@hetnet.nl
H.W. Rossel T: 0575 - 55 28 28; E: hennie@rossel.nu
G.H. Vaags T: 06 - 51 38 00 97; E: info@ghvaags.nl

Redactie W.F. Jansen T: 0575 - 52 67 98; E: w.f.jansen@hetnet.nl
Vordense Kronyck: H.J. Reindsen T: 0575 - 55 21 04; E: a.reindsen@gmail.com
H.W. Rossel T: 0575 - 55 28 28; E: hennie@rossel.nu

Ledenadministratie: J.G.M. Berentsen T: 0575 - 55 33 68; E: jgberentsen@hetnet.nl

Oplage 325 exemplaren

ISSN-nummer 1383-049X

Bankrelatie Rabobank, rekeningnummer 3664.06.523,
t.n.v. Vereniging Oud Vorden

Druk Weevers Grafimedia, Vorden

Artikelen, of gedeelten daarvan, mogen alleen worden overgenomen onder bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de oudheidkundige vereniging Oud Vorden.

oudheidkundige Vereniging
oud Vorden

te Vorden

Vordense Kronyck

30^e jaargang, no. 1, juni 2012

VAN ONZE VOORZITTER

Het seizoen 2011- 2012 is inmiddels afgesloten. Als laatste activiteit zijn we op 12 mei met 49 deelnemers per bus naar Xanten geweest voor een bezoek aan het Archeologisch Park. Getuige de vele positieve reacties sluit ik een vervolg zeker niet uit. In de eerste Kronyck van het jaar willen we u weer een aantal zaken melden die ons als vereniging hebben bezig gehouden. Dat begint met de Notulen van onze jaarvergadering op 29 maart 2011. Zoals uit het Jaarverslag blijkt, is het een goed Verenigingsjaar geweest met zeer interessante lezingen.

Tijdens de jaarvergadering 2012 is Gerrit Eskes herkozen als bestuurslid, zodat we opnieuw 3 jaar van zijn kennis en ervaring kunnen profiteren. De aanwezigen stonden stil bij de in het afgelopen jaar overleden leden van Oud Vorden. Ik moest toen al melding maken van de verslechterende gezondheid van ons erelid Jaap van den Broek. Helaas is hij al op 6 april 2012 overleden. Wij gedenken deze markante persoonlijkheid met een In Memoriam.

Bij het Verenigingsnieuws valt verder het nodige te melden uit de Commissies. Met name de vernieuwde Fotocommissie heeft een zeer enthousiaste start gemaakt en er is veel te melden. De Archiefcommissie ontving diverse objecten voor het archief. Het inventariseren vraagt voortdurend de aandacht. De Commissie Gevelstenen en Huisnamen heeft het eerste resultaat op de website gezet en verdere publicaties zijn gepland. De Genealogiecommissie tenslotte probeert met een nieuwe aanpak voldoende interesse te kweken en daarmee nieuwe leden.

Er is weer een artikel van de hand van ons redactielid Wim Jansen verschenen. Deze keer beschrijft hij de ontwikkelingen rond de aanleg van de Rijksstraatweg van Zutphen naar Winterswijk met het accent op het gedeelte van Zutphen via Warnsveld en Vorden naar Ruurlo. Het bijzondere is dat, alhoewel de weg bij een ieder van ons bekend is, de achtergronden rond de trajectkeuze zeer verrassend zijn. Spiekerman beschrijft in het dialect een anekdotisch voorval uit de tijd dat de vergadering van de “botterfabriek” nog een plezierige uitgaansmogelijkheid was.

De heer A.C.J. Viersen heeft een bijzonder artikel geschreven over Vorden. Deze keer gaat het echter niet over onze eigen woonplaats, maar over een klein dorpje in Californië dat inderdaad naar ons dorp Vorden vernoemd is. De stichter van dit dorp is geboren in Zutphen en kwam regelmatig op familiebezoek op kasteel Wildenborch. Toen hij een naam moest kiezen voor het gebied waar zijn personeel woonde gaf hij de voorkeur aan Vorden boven Zutphen vanwege de goede herinneringen die hij aan Vorden had.

Tot slot geeft Wim Jansen een ooggetuigenverslag van ons bezoek aan Xanten. Een uitgebreid fotoverslag daarvan treft u aan op onze website www.oudvorden.nl bij de Fotogalerij.

Kortom, weer een heel lezenswaardige Kronyck, waar u van kunt genieten als u een rustig moment hebt, wellicht tijdens uw vakantie. Intussen is het bestuur al weer volop bezig met de voorbereidingen van het programma voor het seizoen 2012- 2013. Daarover zullen we u na de zomerperiode nader informeren.

Ik wens u een ontspannen zomer toe.

Goed gaan,

Wim Ruiterkamp

IN MEMORIAM JAAP VAN DEN BROEK

Op Goede Vrijdag 6 april 2012 ontvingen we het bericht van overlijden van ons erelid Jaap van den Broek. Alhoewel we wisten dat zijn gezondheid de laatste weken snel achteruit ging, kwam zijn heengaan toch nog onverwacht. Tijdens de Jaarvergadering 2011 werd Jaap benoemd tot erelid en was daarmee, na Henk Wullink, het tweede erelid. Daarmee wilden wij als Oudheidkundige Vereniging Oud Vorden onze grote waardering tot uitdrukking brengen voor de talloze bijdragen van Jaap aan onze Vereniging. Het voert te ver om een volledig overzicht te geven van alle publicaties die Jaap van den Broek (mede) verzorgd heeft. Toch willen we enkele belangrijke noemen. Zijn bijdragen aan VORDEN, EEN HISTORISCHE VERKENNING, BOERDERIJ- EN VELDNAMEN IN VORDEN, VORDEN IN OUDE ANSICHTEN EN 400 JAAR NEDERLANDS-HERVORMDE GEMEENTE VORDEN zijn voorbeelden van de grote kennis die Jaap had vergaard van onze gemeente Vorden en van de wijze waarop hij deze kennis wist over te dragen.

Zijn functie als gemeente-architect bood hem ruime gelegenheid kennis te verzamelen over vele zaken binnen onze gemeente. Zijn grote belangstelling voor historische aspecten van Vorden voegden hier een extra dimensie aan toe.

Voor Oud Vorden was Jaap een vraagbaak bij uitstek die tot op het laatst zijn encyclopedische kennis met veel enthousiasme deelde met iedereen die hem om advies vroeg.

Daarbij gaf zijn uitstekend gedocumenteerde archief hem veel steun en hij was altijd bereid om daar kopieën van te maken voor wie hem over een specifiek onderwerp raadpleegde.

Eind 2010 besloot Jaap om 12 volle ordners uit zijn archief over te dragen aan het Archief van Oud Vorden. De Vereniging is hem hiervoor veel dank verschuldigd.

Met het heengaan van Jaap van den Broek hebben wij afscheid moeten nemen van een unieke persoonlijkheid. Wij zullen zijn kennis en inzicht node missen en zijn bijdragen blijven waarderen.

Oud Vorden zal Jaap van den Broek tot in lengte van jaren in gedachtenis houden.

Namens het bestuur,

Wim Ruiterkamp

NOTULEN JAARVERGADERING OP 29 MAART 2011, IN DE HERBERG

Opening

Voorzitter Wim Ruiterkamp opent de vergadering en heet allen welkom. Ook laat hij de fles zien die 73 jaar geleden ter gelegenheid van de geboorte van koningin Beatrix bij het Verzetsplein in de grond is gestopt. De beukenboom die toen geplant was moest gerooid worden wegens ziekte. In de fles die onze vereniging heeft gekregen zit een oorkonde, die wordt voorgelezen door de voorzitter. Er is aan het Verzetsplein op 23 maart 2011 een lindeboom geplant. Ook ging er weer een nieuwe fles mee de grond in.

Ingekomen stukken: geen

Voorstel benoeming ereleden

Het bestuur stelt voor om dhr. Jaap van den Broek en mevr. Fenny van Druten tot erelid te benoemen

Niemand van de aanwezige leden heeft daar bezwaar tegen en het voorstel wordt met applaus bevestigd. Er wordt hen een oorkonde overhandigd en voor de rest van hun leven zijn ze vrij van contributiebetaling.

Notulen jaarvergadering 24 maart 2010

Anja Menkveld leest ze voor. Ze worden goedgekeurd.

Jaarverslag 2010-2011

Anja leest het jaarverslag voor (opgenomen in het 1e nummer van de Kronyck 2011). Er wordt een moment stilte in acht genomen voor de leden die gedurende het voorgaande verenigingsjaar zijn overleden.

Financieel jaarverslag 2010

Penningmeester Jan Bosch geeft een toelichting met behulp van projectie met een beamer. De vereniging heeft een vermogen van € 14.500,-. Er was dit jaar een klein verlies en wel van € 500,-.

We ontvangen van de gemeente een subsidie van € 400,-.

Dhr. Johan Pardijs waarschuwt ervoor om geen grotere reserve aan te houden dan € 15.000,-.

Verslag kascommissie

Johan Boerstool en Cees van de Pol hebben de financiële stukken gecontroleerd en in orde bevonden. Cees stelt voor het bestuur te dechargeren voor het gevoerde beleid over 2010. Beide personen gaan volgend jaar de kas ook weer controleren.

Voorstel contributieverhoging

De penningmeester stelt voor om de contributie te verhogen met ingang van seizoen 2011-2012. Extra uitgaven die we krijgen zijn o.a. hogere archiefkosten, archiefruimte

waarvoor we huur moeten betalen, reparaties apparatuur (de laatste keer dat er een verhoging plaats vond was in 1998). Voor een enkel lidmaatschap gaat de contributie van € 11.50 naar € 13,- en voor een echtpaar of koppel gaat de contributie van € 16,- naar € 18,-. Iedereen gaat hiermee akkoord.

Bestuursverkiezing

Henk Vaags en Jan Bosch zijn aftredend en herkiesbaar. Ze worden door de leden herbenoemd met applaus.

Rondvraag

Mevr. Van der Schoot vraagt waarom het jaarlijks uitje is afgeschaft. Voorzitter: Er is hiervoor te weinig belangstelling. Wel blijft de jaarlijkse excursiemiddag bestaan.

Sluiting

Wim Ruiterkamp sluit de vergadering.

JAARVERSLAG 2011-2012

Op **4 oktober 2011** heeft de heer Ben van Dijk een interessante lezing gehouden over de historie van Borculo.

Op **8 oktober 2011** zijn we met een groot aantal leden naar Borculo geweest, waar de heer Ben van Dijk een stadsrondleiding verzorgde. We hebben ook de synagoge en de overgebleven kelders van het kasteel bezocht.

Op **22 november 2011** kwam de heer Ab Goutbeek naar Vorden met een lezing over hooibergen in Oost-Nederland.

De Nieuwjaarsvisite op **10 januari 2012** werd verzorgd door de heer Joop van Druten, lid van onze vereniging. Hij vertoonde mooie beelden van de Achterhoek en het Munsterland. We hebben gesmuld van de oliebolletjes en bovendien waren er heerlijke nieuwjaarsrolletjes, gebakken door de families Jansen en Eskes.

Op **21 februari 2012** heeft stadsarcheoloog Michel Groothedde uit Zutphen verteld over de omvang en de status van de Zutphense palts.

Op **27 maart 2012** werd de jaarvergadering gehouden waarna door de heer Andries Udink de film Liever geen Bezoek werd vertoond. Dit is een documentaire over lotgevallen van onderduikers en hun helpers in Harfsen gedurende de Tweede Wereldoorlog. Spreker gaf er een toelichting bij.

WEBSITE:

De website mag zich in gemiddeld 25 bezoekers per dag verheugen. Er wordt naar gestreefd om steeds actueel te zijn in de berichtgeving.

De Commissie Gevelstenen en Huisnamen heeft inmiddels haar eerste resultaat op de website gezet. Het betreft 46 panden, verspreid over 21 straten in ons dorp. De commissie gaat verder met het in kaart brengen van gevelstenen en huisnamen.

De Archiefcommissie komt 2 maal per maand bijeen en verricht zeer nuttig werk voor de vereniging. Van de Vordense bibliotheek heeft de vereniging een groot aantal historische boeken ontvangen. Alle boeken en andere zaken die binnen komen bij het archief worden met details op de website vermeld en zo zijn deze voor geïnteresseerden te raadplegen.

Tot **de Fotocommissie** zijn een aantal nieuwe leden toegetreden, te weten Rinus Ilbrink (voorzitter van de commissie), Gerrit Eskes, Gerard Hoftijzer en Jan Berentsen. De commissie is zeer actief. In het weekblad Contact worden elke week oude foto's geplaatst.

Het ledental per 20 maart 2012 bedroeg: 405 en 2 ereleden.

Het afgelopen verenigingsjaar zijn ons de volgende leden ontvallen:

Dhr. en mevr. D. Gotink	Wilhelminalaan 15
Dhr. J. Kettelerij	Nieuwstad 32
Dhr. H.W. Groot Bramel	Pieter van Vollenhovenlaan 21
Dhr. D.J. Kapper	Wilmerinkweg 7
Dhr. H. Kettelerij	Zutphenseweg 64
Dhr. H.J. Remmers	Hoetinkhof 28
Dhr. L. Westerhof	Pieter van Vollenhovenlaan 8
Dhr. B. Verkerk	Overweg 17
Dhr. B.G.P. Rogmans	Lindeseweg 14
Mevr. G.D. Gotink-Arfman	Strodijk 2
Mevr. Hogenkamp	Hoetinkhof 96

Schenkingen:

Via Joop van Druten: 77 kleurendia's van Vorden, gemaakt door Fons Rouwhorst.

Via de familie Horsting-Berentsen (Voornekamp): 3 albums met foto's, Ansichtkaarten en krantenknipsels, oorspronkelijk toebehoord hebbende aan mw. Horsting (Enkweg).

Via Gerben Sterringa: een partij boeken

VOORTGANGSRAPPORTEN VAN ONZE COMMISSIES

Genealogie-commissie

De heren E. Kamerling en G.L. Jensma hebben te kennen gegeven dat zij met het afronden van de familiegeschiedenis van de familie Gallée hun bijdrage aan de Genealogie-commissie willen afsluiten.

Wij zijn daarom op zoek naar nieuwe leden die maandelijks aan een gezamenlijk genealogieproject willen werken.

De keuze van het project laten we graag over aan de creativiteit van de nieuwe leden. Mocht u belangstelling hebben voor genealogie en het werken in een groep aantrekkelijk vinden, dan kunt u contact opnemen met Wim Ruiterkamp, telefoon 0575 555455, e-mail: genealogie@oudvorden.nl

Om alvast een idee te krijgen wat mogelijk is, willen we de gegevens noemen die in de Kadastrale Atlas Vorden 1832 zijn gepubliceerd. Deze zouden kunnen worden aangevuld met andere informatie zoals die inmiddels te raadplegen is op onze website www.oudvorden.nl. Als voorbeeld kunnen we hier noemen de Uitbreiding op de Kadastrale Atlas 1832 van mevrouw Grietje Dijkhuizen, de Belastinggegevens van 1808 en 1814 en de Bevolking van 1813 zoals deze zijn vastgelegd door mevrouw Zwany van der Jagt. Hieruit ontstaat een goed beeld van de bevolking van Vorden aan het begin van de 19e eeuw. Dit zou een mooi uitgangspunt kunnen vormen voor een genealogieproject waarbij de nazaten van deze bewoners in kaart worden gebracht (onder het motto: *wie woonde waar*). Uiteraard zal dat betekenen dat er van tijd tot tijd een lid van deze commissie in Doetinchem in de Burgerlijke Stand en het Bevolkingsregister van Vorden gaat zoeken, in aanvulling op wat o.a. via Genlias op het Internet te vinden is.

Daarmee kan ook een brug worden geslagen naar de activiteiten van de Commissie Gevelstenen en Huisnamen en wellicht ook naar de Fotocommissie.

Kortom: Vrijwilligers gezocht!

Archief-commissie

De archief commissie vordert gestaag met haar werkzaamheden. Het is de bedoeling dat ken-gegevens omtrent alle boeken, publicaties - kort gezegd alles wat ons geschonken wordt - opgeslagen wordt op de computer, om later - we hebben dat 'de tweede run' genoemd - de inhoud nader uit te diepen en uitgebreider vast te leggen op de computer.

We krijgen nog steeds veel boeken en publicaties aangeboden. Zo hebben we bijvoorbeeld, van ons onlangs overleden erelid, de heer Jaap van de Broek ca.1 m. aan documentatie mogen ontvangen, waar we erg blij mee zijn. Dit vertraagt overigens 'de tweede run' wel enigszins. Zo houden we nog voor jaren werk.

Ook vermeldenswaard is dat we van de openbare bibliotheek een belangrijke partij boeken hebben mogen ontvangen waarin Vorden wordt genoemd. Zoals velen van ons wel zullen weten, gaat de bibliotheek binnenkort verhuizen en zal daarbij qua vloeroppervlak dienen in te krimpen.

Ook ontvangen we steeds vaker vragen en zoekopdrachten van, of over personen

en/of zaken uit Vordens verleden. Ook de behandeling daarvan vraagt tijd. Maar, dat is ten slotte wel waarvoor we het doen.

Dit korte verslag overziend, lijkt het ons ook wel leuk om de volgende keer eens een oud boek uit ons bezit in de Kronyck te bespreken, c.q. te omschrijven. Ook is het de bedoeling om in de nabije toekomst qua aantallen verslag te doen van onze bezittingen.

*Rob van Overbeeke
(namens de archief-commissie)*

Foto-commissie

Sinds het najaar van 2011 is de foto-commissie, waarvan door verloop van leden de activiteiten op een laag pitje stonden, weer actief. Als eerste is het grote aantal foto's dat op de site www.oudvorden.nl in de rubriek Archief/Diversen opgenomen is, aan een onderzoek onderworpen. Er is veel navraag gedaan bij verschillende oudere Vordenaren, er is een aantal jaargangen van CONTACT doorgespit, en ook via internet is geprobeerd nadere gegevens te achterhalen. Dat dit nogal wat tijd kost, hoeft geen betoog, maar het is zeer interessant werk en het geeft bovendien veel voldoening wanneer er tot dan toe onbekende gegevens opduiken.

Daarnaast is er van verschillende personen een forse hoeveelheid foto's en ansichtkaarten van Vorden en omgeving ontvangen. Ook deze worden allemaal digitaal vastgelegd (ingescand) en waar nodig van commentaar voorzien.

Zo ontvingen we materialen en informatie van dhr. Hennie Rossel; dhr. Fons Rouwhorst; mevr. D. Voskamp (Voskoele); de heer en mevrouw Weustenenk, Insulindelaan; mevr. Harmsen, Burgemeester Galléestraat; mevr. Jansen, Zutphenseweg, de fam. Veldink, Hoekendaalseweg; mevr. Eijkelkamp-Bouwmeister, Het Stroo, mevr. Lotterman-Lenselink, Oude Zutphenseweg en dhr. H. Golstein, De Eendracht. Allen daarvoor onze hartelijk dank. Mede daardoor groeit het aantal afbeeldingen in het archief op onze website gestaag. Op dit moment zijn er al meer dan 3.300(!) foto's/afbeeldingen verzameld, die door liefhebbers van de historie van Vorden allemaal kunnen worden bekeken.

De foto-commissie blijft geïnteresseerd in meer foto's die betrekking hebben op allerlei Vordense onderwerpen. Zo denken wij aan schoolfoto's, familiefoto's, foto's van gebouwen in ons dorp en het buitengebied, bedrijven, waarvan we tot nu toe geen afbeeldingen hebben, enz. De foto-commissie houdt zich aanbevolen voor foto's die betrekking hebben op het Vordense, om deze digitaal vast te leggen, waarna u ze weer snel terug krijgt. Het gaat daarbij niet alleen om zeer oude foto's: elke dag wordt er geschiedenis geschreven, dus opnames uit de nieuwere tijd zijn evenzeer van belang!

U kunt daarvoor dan contact opnemen met één van de leden van de commissie:
Gerrie Rossel, (tijdelijk) Zutphenseweg 78A, tel. 0575-55 28 28;
Wim Jansen, Schubertstraat 6, Zutphen, tel. 0575-52 67 98;

Jan Berentsen, Deldensebroekweg 19, tel. 0575-55 33 68;

Gerrit Eskes, Deldenseweg 7, tel. 0575-55 14 10;

Gerard Hoftijzer, Het Jebbink 65, tel. 0575-55 24 85;

Rinus Ilbrink, Strodijk1, tel 0575-55 26 66.

U kunt ook een email sturen naar ons mailadres: fotocommissie@oudvorden.nl. We nemen dan zo spoedig mogelijk contact met u op.

We zijn benieuwd of u ons kunt helpen!

*Rinus Ilbrink
(namens de foto-commissie)*

Commissie Gevelstenen en Huisnamen

Nadat een paar periodes van welhaast ‘diepe winterslaap’ waren ingetreden bij de commissie van vier leden, is in het voorjaar van dit jaar de draad weer opgepakt en kon van veel woningen met een gevelsteen of naam de bewonersgeschiedenis en andere historische gegevens achterhaald worden en op de website van de vereniging worden gepubliceerd. Daarmee werd bereikt dat van ongeveer de helft van alle geïntariseerde woningen deze informatie inmiddels haar bestemming heeft gevonden op de website van Oud-Vorden.

De commissie is inmiddels uitgebreid met Jan van der Laan, waardoor nu vijf leden zich kunnen beziggehouden met de resterende adressen, nog ruim 50 in totaal. Hierdoor moeten we in staat zijn dat eind 2012 het project afgerond kan worden, zodat ingezetenen van Vorden en andere geïnteresseerden de website van Oud Vorden kunnen raadplegen voor nadere informatie betreffende gevelstenen die werden of worden aangetroffen op woningen in het dorp Vorden.

Al met al heeft het wat langer geduurd dan wij bij aanvang van het project hadden voorzien. Dat heeft voornamelijk te maken met de toenemende uitgebreidheid van de te publiceren gegevens, waarvoor veel aanvullend ‘vlooiwerk’ verricht moest worden. Een en ander is ons inziens ten goede gekomen aan de kwaliteit van het product.

*Gerrit Emsbroek
(namens de commissie)*

Andere leden van deze commissie: Gerrie Rossel, Johan Norde, Han Bruggert, Jan van der Laan

DE AANLEG VAN DE RIJKSSTRAATWEG VAN ZUTPHEN VIA VORDEN, RUURLO EN WINTERSWIJK, NAAR DE PRUISISCHE GRENZEN (1826 - 1830)

WIM JANSEN

Een groote weg zoude nieuw leven en welvaart aan vele dezer weinig begunstigde streken verschaffen, terwijl de niet onaanzienlijke dorpen en plaatsen Winterswijk, Ruurlo, Vorden, Warnsveld, Zutphen, Gorssel en Deventer aan elkander zouden geschakeld worden, en al die onberekenbare voordeelen genieten, aan de groote communicatiën verbonden.

De Buiten Laarpoort te Zutphen in 1878

De reiziger die in 1816 de Laarpoort in Zutphen verliet om naar Vorden, Ruurlo of Winterswijk te reizen, had het niet gemakkelijk. Naar onze huidige maatstaven gerekend zouden de karrensporen en modderpoelen die in die tijd een belangrijk deel van de wegen uitmaakten als vrijwel onbegaanbaar beschouwd worden. Maar ook de toenmalige reizigers klaagden steen en been. Als het IJsselwater hoog was, begon het ongemak al tussen Zutphen en Warnsveld, waar de weg dan blank stond. Het karrenspoor van Warnsveld over Vorden naar Wientjesvoort lag hoog en was ook in tijden van regen nog begaanbaar. Dit traject heette dan ook de hoge-, of winterweg.

De lage-, of zomerweg, die ten noorden van Vorden over het Kleine en het Grote Veld naar de Wientjesvoort liep, de huidige Oude Zutphenseweg, was in natte tijden volledig onbegaanbaar.

Het traject tussen Wientjesvoort en Ruurlo - of je nu de zomerweg door de Ganzensteeg, of de winterweg door de Branderborgersteeg nam - beiden hadden in natte tijden zeer slechte, natte en moerassige stukken.

Voorbij Ruurlo was er eigenlijk geen weg richting Groenlo en Winterswijk. Een karrenspoor door de daar aanwezige enorme venen en moerassen was soms in de zomer wel eens begaanbaar, maar meestal moest er voor een fikse omweg over Borculo gekozen worden.

Reizigers vanuit Zutphen naar Winterwijk gingen in die tijd al helemaal niet over Ruurlo, maar namen de veel hoger

gelegen route over Hengelo(Gld.) en Aalten, of Lichtenvoorde.

Plannen maken en ideeën opperen is in de politiek van alle tijden, zo ook hier, want al in 1782 voelde men de noodzaak om de weg van Zutphen naar Winterswijk te verbeteren en toen Koning Lodewijk Napoleon in het begin van de 19e eeuw een *diensttournee* door Gelderland maakte, werden de plannen aan hem voorgelegd en zelfs door hem goedgekeurd, maar het bleef bij plannen en partiële verbeteringen.

In 1817 werd er op aandringen van de beide provincies Gelderland en Overijssel een commissie benoemd die samen met de betreffende burgemeesters plannen moesten ontwikkelen voor *middelen ter verbetering van de wegen op Duitsland welke niet van Rijkswege onderhouden worden*.

Maar het duurde nog negen jaar voordat de kogel door de kerk was in het Koninklijk Besluit van 11 september 1826:

Wij Willem, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Hebben goedgevonden en verstaan:

1. *Aan de Heer A.P.R.C. van der Borch van Verwolde Octrooi te verlenen tot den aanleg der wegen van Zutphen naar Deventer en van Zutphen naar de grenzen en zulks met bepaling dat de nadere gedetailleerde rigting dier wegen aan Onze goedkeuring zal moeten worden onderworpen en dat dezelve zullen moeten loopen over de navolgende hoofdpunten als:*

a. *van Zutphen over Gorsel naar Deventer*

b. *van Zutphen over Vorden, Ruurlo, Groenlo en Winterswijk naar de grenzen.*

De heer Van der Borch van Verwolde was Staatsraad en Districtcommissaris.

De Koning verleende een subsidie van *f* 150.000,- en kwam met aanvullende bepalingen die er op neerkwamen dat alle verdere kosten, zoals klinkers, bruggen enz., *geheel door de geotrooijeerden zullen moeten gedragen worden, zonder eenige verdere aanspraak te maken op eenig meerdere subsidie uit 's Rijks kasse.*

De weg moest dus betaald worden uit de opbrengsten van tollén, die bij de steden, en verder om de 5 kilometer geplaatst mochten worden.

Tolhuis dat stond langs de Zutphenseweg tegenover de Kruisdijk

Op Vordens grondgebied waren er langs deze weg drie tollens, een tegenover de Kruisdijk, een net voor de Wientjesvoort en een op 't Medler, op de kruising met de Schoneveldsdijk.

Ik heb wel eens gehoord dat er nog een tol was en wel in het afgebroken huis van Bijenhof/Huisman aan de Zutphenseweg, waar nu De Steege begint. Dit huis stond wel heel erg vlak langs de weg, maar verder heb ik nog geen nadere aanwijzing voor het bestaan van een tolhuis aldaar kunnen krijgen.

Verder bepaalde de Koning dat er onmiddellijk diende te worden begonnen met het maken van een volledig plan voor de aan te leggen wegen, geadviseerd door de Ingenieurs of geëmployeerden van de Waterstaat en onderworpen aan nadere goedkeuring van de Koning.

1826: het jaar van de voorbereidingen

In de praktijk bleek echter dat men al lang met de voorbereidingen was begonnen, want in een verzoek aan de Waterstaat van maart 1826 vraagt Van der Borch om te mogen bestraten *den grooten weg der 1ste klasse, no 8, van Deventer over Gorssel naar Zutphen en den provincialen weg der 1ste klasse van laatstgenoemde stad over Vorden en Ruurlo tot Winterswijk*.

Onderhand was er door de Waterstaat een globaal plan uitgewerkt waarin het gekozen tracé grotendeels de bestaande wegen volgde en op het moeilijke traject Vorden – Ruurlo werd er voor gekozen door de al bestaande lanen van de daar aanwezige landhuizen Medler, Wiersse en huize Ruurlo te gaan.

Deze bestaande lanenstelsels waren al in de 18e eeuw door de landheren aangelegd. Ze hadden een verhoogd zanddek en aan beide zijden sloten voor een goede afwatering. Dat waren relatief goede wegen, waar de reiziger in het natte seizoen dankbaar gebruik van maakte. Alleen sloten ze niet of nauwelijks op elkaar aan dus

moesten er onhandige kruip-door, sluip-door paadjes gebruikt worden om van de ene laan in de andere te komen, maar ja, beter dan natte voeten natuurlijk.

Het kostenplaatje

De totale kosten voor deze beide wegen werden geraamd op f 500.621,25.

De gouverneur van Gelderland meende dat het wel voor een ton minder kon *als alle onnoodige bogten zullen zijn afgesneden, de weg eene lengte van 10 uren bedroeg, anders zoude de uitvoering van dit werk moeten achterwege blijven.*

Grappig om te lezen vind ik het taalgebruik uit die dagen en dat de lengte van de weg niet in kilometers, maar in uren gaans werd aangegeven, net zoals op de houten handwijzer in Hackfort; bijvoorbeeld: BAAK 1 UUR.

De plannen werden voorgelegd aan de bestuurders van de verschillende gemeenten.

In Warnsveld was men heel positief over het initiatief en even zuinig bij het trekken van de portemonnee, maar particulieren droegen f 27.100,- bij, waaronder f 2.000,- van J.A. van Dijk, eigenaar van buitenplaats 't Velde.

Ook instellingen in Zutphen, zoals het Oude en Nieuwe Gasthuis, Bornhof, de St. Antonius Grote Broederschap en het Burgerweeshuis, droegen bij in het benodigde kapitaal.

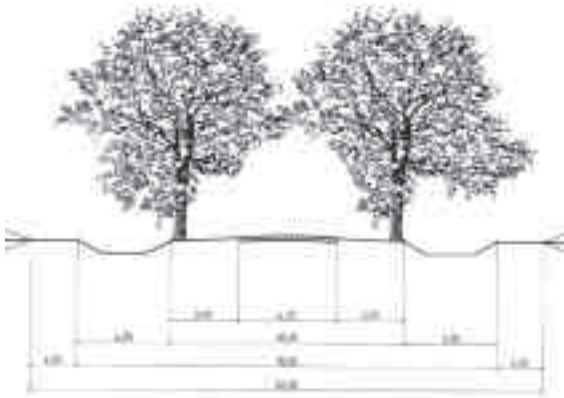
De gemeente Vorden liep over van enthousiasme, zoals te lezen valt in onderstaand schrijven *waardoor aan deze streken een geschikter communicatie met de naburige steden mogelijk wordt en de nijvere Ingezetenen dus de vruchten zullen kunnen plukken en, dewijl men algemeen wenscht, de steenstraat door 't bewoonde gedeelte, Wiersse, Medler, Mossel, Veldwijk, bijzonder door het dorp Vorden komen zal.*

Vooraf dat was voor de inwoners van het dorp van groot belang, dus niet de Oude Zutphenseweg volgen, maar door het dorp.

Van de bijdrage in de kosten door de gemeente Vorden zal men toen wel niet wakker gelegen hebben want met moeite kon er een bedrag van f 1.500,- bij elkaar geschaapt worden. Echter de bijdragen van de goeude landeigenaren en zelfs de minder goeude ingezetenen logen er niet om. Er kwam maar liefst een bedrag van f 36.000,- ter beschikking.

Al op 2 februari 1827 wordt bij koninklijk besluit toestemming verleend voor het aanleggen der weg. Daarna begon de verwerving van de benodigde gronden en dat verliep voorspoedig en grotendeels op basis van minnelijke schikking met de grondeigenaren. Slechts in enkele gevallen was onteigening nodig.

Zoals op de schets duidelijk te zien is, wilde men graag een wegprofiel met een

totale breedte van 22 m., maar dat bleef een droom voor de plannenmakers, zoals blijkt uit een schrijven van de Commissarissen van de Weg aan de Gouverneur van Gelderland: *Commissarissen hebben niet meer onteigent of kunnen onteigenen als 10 el ter zake dat de eigenaars wel gronden ter algemeene nutte, maar geensins tot*

voor landerijen nadeelige beplanting wilden afstaan.

De maten van 1817 waarmee ze toen werkten: 1 el = 1 meter; 1 palm = 1 decimeter; 1 duim = 1 centimeter; 1 streep = 1 millimeter.

Uitgedrukt in tegenwoordige maten zag het bestek voor de weg er als volgt uit:

4,2 meter voor de rijbaan, daarlangs aan iedere kant een grasbaan van 2,9 meter, zodat een totale obstakelvrije zone van 10 meter ontstond. Daarbuiten lagen dan de taluds voor insnijdingen en ophogingen en soms de bermsloten. De totale breedte van dit ideale profiel was dus 18 meter. Waar de grond goedkoop was, kon een dwarsprofiel van 22 meter aangekocht worden, waarbij aan één of aan beide zijden een houtwal kon worden aangelegd. Deze breedte van 22 meter is alleen bereikt in delen van het bijna-niemandsland tussen Ruurlo, Groenlo en Winterswijk.

In onze streken, tussen Warnsveld, Vorden en Ruurlo verkreeg men de minimaal benodigde breedte van 10 meter en daarmee basta! Ook weigerden de eigenaren van bouwlanden langs de weg om de Staat toestemming te geven voor beplanting, want dat was ten nadele van hun grond en gewassen.

Over die beplanting is trouwens, nadat de weg gereed was in 1830 en 1831, nog een enorme ruzie uitgebroken tussen twee overheidspartijen, namelijk de Commissarissen van de Weg, die alleen nog het financieel beleid voerden en het Amortisatie Syndicaat, dat tot taak had de nieuwe rijkswegen te beheren en waarin de Koning een zeer grote invloed uitoefende. Dit Syndicaat wilde de hele weg beplanten en de andere partij was daar tegen, evenals de aangelanden, zoals we al gelezen hebben.

Dit heeft geleid tot een erg versnipperde beplanting langs onze rijksstraatweg en dat is tot op de dag van vandaag nog goed te zien, bijvoorbeeld hele stukken langs de Zutphensweg zijn aan weerskanten beplant met eiken, behalve in de bebouwde kom, daar staan alleen bomen langs de zuidkant van de weg. Langs de Ruurloseweg staan op de Enk helemaal geen bomen, verderop op gedeelten weer wel aan één kant en bij het Medler en de Wiersse werd de beplanting door de landgoedeigenaren bepaald en verzorgd, evenals in de Ruurlose lanen.

De aanleg van het definitieve tracé van Zutphen naar Wientjesvoort

Van af de buitenvestingwerken van Zutphen in een rechte lijn tot de tolbrug en van daar op den ingang van het dorp Warnsveld en de straat in het dorp volgende zo ver die met keien is bestraat. Van daar den bestaanden weg in een cirkelvormig beloop langs Baank en De Kap.

Dit was de bestaande weg over de Warnsveldsedijk en langs 't Gallilée, waar in 1830 de Algemene Begraafplaats van Zutphen zou worden aangelegd. Die dijk werd opgehoogd en recht getrokken en er werd een nieuwe houten tolbrug aanbesteed die over de waterdoorlaat geplaatst zou worden, waardoor bij hoog water het overtollige IJsselwater naar het noorden verder kon stromen.

Deze brug kwam op 92 meter afstand van de straatweg van Warnsveld te liggen.

Op 25 september 1827 meldde de ingenieur van de Waterstaat G.J. Dibbets aan zijn chef in Arnhem dat de brug gereed was op het verven en eenmaal teren na en de gemeente Zutphen beplante de dijk met canada-populieren.

Voorbij Warnsveld, bij De Kappe, boog de weg naar Vorden naar rechts met een wijde bocht achter het Jachthuis langs naar de Graffelbrug, over de Onderlaatse Laak. Op die plaats ligt nu nog steeds een houten bruggetje, dat iedereen kent die wel eens met de fiets voorbij Het Groot Graffel door het Veldersebos is gereden.

De nieuwe weg zou dat tracé volgen en was ook zo ingetekend op de tekening, maar om onbekende redenen is dat plan op het laatste moment veranderd. Het definitieve traject ging nu bij De Kappe rechtdoor, tot aan de al lang bestaande middenlaan van buitenplaats 't Velde en daar door die laan naar rechts, voor langs Het Jachthuis. Waar deze laan de laak kruiste, werd een nieuwe brug gelegd.

Op dit punt werd het werk op 24 juli 1827 tijdelijk beëindigd, zo meldt Ing. Dibbets, *zo ter voorkoming van nodeloze schade aan de eerlang rijp geworden rogge, als ter afwachting van een beslissend alignement voorbij de buitenplaats het Velde.*

Straatweg van *Deventer* over *Gorsel* op *Zulphen*, en van daar over *Vorden*, *Ruurlo*, *Groenlo* en *Winterstyk* naar de *Pruissische* grenzen.

AANBESTEDING.

Concessie voor den straatweg van *Deventer* over *Gorsel* op *Zulphen*, en van daar over *Vorden*, *Ruurlo*, *Groenlo* en *Winterstyk* op de *Pruissische* grenzen. Zullen op *Saterdag* des achtiensten *maats* des jaars *1877*, des *voormiddags* te elf uren, op het *Stadhuis* te *Zulphen* te het openbaar aanbesteden:

Met welke *voor* te het *kosten* lang, *bestemd* om *1878* *aanvullend* op *den* *bestaanden* *straten* in *den* *straten* *weg* *tusschen* *Zulphen* en *Wintersyk*.

Het traject van 't Velde naar Vorden was een van de eenvoudigste stukken van het tracé van de nieuwe rijksstraatweg.

Duidelijk is in ieder geval dat men op meerdere plaatsen tegelijk aan het werk was, hetgeen mede blijkt uit een rapport van Ing. Dibbets op 22 mei 1827, waarin hij meldt: *Het punt van aanvang der werkzaamheden heeft plaatsgehad aan de Hakkerij nabij Vorden vanwaar dit werk regelmatig door de Heijde is vervolgd tot aan de bebouwde gronden van*

de Eijerkamp, de aspro priatie van dit terrein nog niet hebbende plaats gehad, is men weder aan de Hakkerij voort begonnen en door de bestaande alleëen tot nabij Vorden gewerkt, alwaar de grond op de meeste plaatsen slechts eene egalizing vereischte, door de bouwlanden voor Vorden met eene regelmatige toog volgens de kaart gewerkt zijnde, heeft men in het dorp zelve ook de amotien en verbredingen gedaan welke den aanleg dezer weg vereischte.

Tolhuis aan de Vordenseweg in Warnsveld, net naast hotel Het Jachthuis

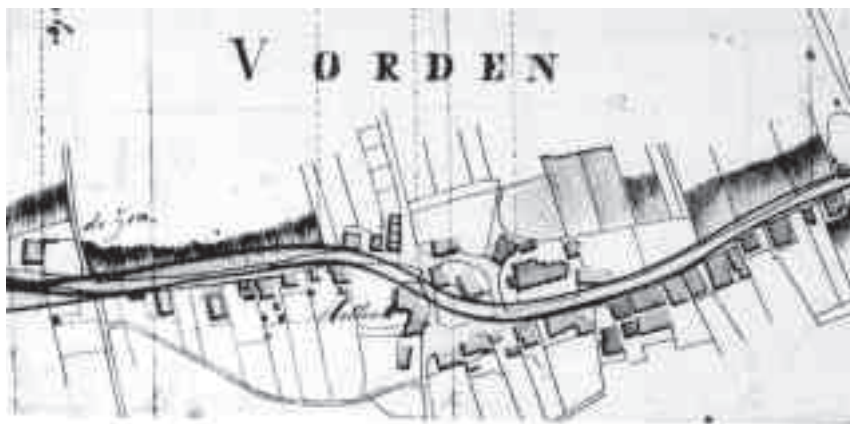
De ononderbroken lijn geeft het definitieve traject tot Wientjesvoort aan

Wat komen we nu te weten uit dit deel van het rapport?

De Hakkerij is een bekende naam, die hoort bij de boerderij die links aan de Zutphenseweg staat, tegenover de villa Pax. Van daaruit richting Warnsveld was er alleen maar heide tot aan boerderij Eijerkamp, dat is de boerderij annex manège links van de weg en staande vlak bij de huidige rotonde in de rondweg om Zutphen. Vanaf de Hakkerij naar Vorden geen heide meer, maar bomen langs de bestaande weg, want er wordt gesproken over *alleeën*, en vlak voor het dorp Vorden bouwlanden. Dat moet dan, komend vanuit het dorp, rechts van de weg geweest zijn, tot aan de Mispelkampdijk, want op dat stuk hebben ook later nooit bomen

De Zutphenseweg met links de oude eekschuur naast café De Zon

langs de weg gestaan, dit in tegenstelling tot de linkerkant, waar wel bomen staan. Aan die linkerkant waren vroeger dus waarschijnlijk weilanden en dan waren bomen kennelijk geen bezwaar.

Op de zeer gedetailleerde verpondingskaart uit 1811 is duidelijk te zien dat de doorgaande wegen in Vorden oorspronkelijk een driesprong vormden. Burgemeester Gallée benoemt die routes in 1815 als volgt:
No 1: De weg van Zutphen over Warnsveld, Vorden, Hengelo, Zelhem, Halle naar Winterswijk, Aalten en elders.

No 2: De weg van Zutphen, Warnsveld, Vorden naar Ruurlo en elders..

Hieruit blijkt dus dat de nieuw aan te leggen rijksstraatweg zorgde voor een veel directere route naar de regio voorbij Ruurlo, met name richting Groenlo.

Het tracé door ‘de kern’ van Vorden wordt als volgt omschreven:

Door het dorp, met eenige opruimingen om de strekking een goede loop te geven, tusschen de huizen en hoven van Mellink en Elshof tot aan het einde van hetzelfde.

De haakse bocht, die in de komende jaren de te realiseren reconstructie van de dorpskern, als

Links het huis van meester Kervel, waar tegenwoordig De Tuunte staat.

verkeersremmende maatregel weer in ere hersteld zal gaan worden, werd dus in 1827 met het tegenovergestelde doel - een beter doorstroming van het verkeer - verwijderd.

Het huis en hof van Mellink stond op de plaats waar nu De Tuunte is, waar

Rechts hotel Ensink en links de overtuin en dan bakker Schuppers

voordien eerst het huis van meester Kervel stond en in 1913 het postkantoor is gebouwd. De boerderij van Elshof stond op de tegenwoordige rotonde voor de N.H. kerk en is circa 1937 afgebroken.

Van ‘de kern’ van het dorp moeten we ons trouwens geen al te ruime voorstelling maken, want die bestond in 1826 uit nog geen 40 huizen, een kerk en een school.

Op 21 november 1827 meldde Ing. Dibbets aan zijn chef in Arnhem:

De bestrating door het dorp Vorden is ook geacheveerd en met dezelfde wederzijdsche berm en grasbanden over eene lengte van 641 ellen bezet, hebbende men uit hoofde de spoed welke dit werk ten aanzien der remming der passage vereischt het straatwerk ingewassen en waarover thans alsmede de passage is geopend.

En zo kon men vanaf 21 november 1827 in Vorden, zowel in de zomer als in de winter, met droge voeten het dorp door. Wat een vooruitgang!

Buiten het dorp ging de weg verder over de Molenenk, in een rechte lijn naar Groot Veldkamp, dat is de voorganger van de boerderij die nu op de hoek van de Wildenborchseweg staat, *wederzijds den bestaanden weg over de gecultiveerde landen en verder den bestaanden weg volgend tot op de Wientjesvoortsche brug.*

De Oude Wientjesvoort, vroeger boerderij annex herberg

Dat er nu bij de Wientjesvoort zo'n scherpe bocht in de weg zit, komt omdat men hier het tracé van de winterweg had gevolgd en dus als het ware haaks uitkwam op het tracé van de zomerweg, die noordelijk langs Vorden liep en veel natuurlijker aansloot op de brug over de Vordense Beek. Dat is nu de Enzerinkweg en verderop de Oude Zutphenseweg. De oude brug heeft vroeger zeer waarschijnlijk wat noordelijker gelegen.

Kranenburg met rechts de R.K. kerk en pastorie en links de boerderij annex herberg van Meijer (later Schoenaker), met doorrijshuur

Vorbij de brug bij Wientjesvoort boog de weg naar links en daar begonnen de problemen voor de wegenbouwers. Hier waren namelijk zowel de zomerroute door de Ganzensteeg, als de winterweg in natte jaargetijden van een zeer slechte kwaliteit. Dus koos men hier een nieuw tracé en wel van boerderij Klein

Veldkamp recht langs boerderij Groot Hellinger naar de Branderbergersteeg, een traject waarvan de Vordense burgemeester Gallée schreef: *Van het groot Hellinger tot bij groot Brandenburg is slechts een veldweg en diend dijksgewijze aangelegd en verhoogd, als ook in den Branderbergersteeg tot aan den dijk van den Former moet dezelve verhoogd en verbreed worden.*

De boerderij Klein Veldkamp stond op de plek waar nu de R.K. kerk staat en wat nu dus Kranenburg heet. Het vroegere Kranenburg lag veel zuidelijker.

Vanaf Groot Hellinger werden er door de ingenieurs van de Waterstaat twee trajecten ontwikkeld, één door de al bestaande en goed te berijden laan van kasteel Medler, tot bij boerderij de Nevelkamp en daar met een s-bocht aansluitend op de Wiersser Allée, die ook in zeer goede staat was en daarna vanaf boerderij De Spijzerij in een rechte lijn op en door het dorp Ruurlo.

De huidige boerderij Groot Hellinger is gebouwd in 1865

de Nevelkamp

De hoofdingenieur van de Waterstaat in 1826, Beijerinck, had een andere opvatting over de beste route, namelijk bij de Nevelkamp met een flauwe bocht naar rechts en in een rechte lijn naar en door de Former Allée, die aansloot en van dezelfde eigenaar was als de nieuwe laan van huize Ruurlo, waarvan hij schrijft: *aldien de eigenaar der plantagien door welke die zou heenlopen zulks geliefde toe te staan*, want de eigenaar van de welbeplante

dreven was de geadresseerde van het projectvoorstel zelf: baron van Heeckeren van Kell, eigenaar van Huize Ruurlo, en tevens Gouverneur van de Provincie Gelderland. Beijerinck noemde vier motieven voor zijn plan: welbeplante dreven, weinig onteigening, technisch makkelijker en minder overlast voor het dorp.

De Gouverneur van Gelderland schrijft in zijn visie op dit projectvoorstel aan de Administrateur van de Waterstaat in Brussel dat hij *geene de minste zwaarigheid maken zou zijne lanen daartoe af te staan, zonder eenige schadeloosstelling*.

Voor het algemeen belang van het dorp Ruurlo echter achtte hij het beter dat de nieuwe route vanaf de Wiersse dwars door het dorp zou komen te lopen, zoals dat in plan één de bedoeling was.

Het laatste stuk van de nieuwe weg zou komen te lopen door de bestaande laan van het kasteel naar het dorp, waar ze aansloot op de nog maar net gereed gekomen nieuwe route door het Ruurlose Broek, naar Groenlo.

Op 2 februari 1827 besliste Brussel/Den Haag en koos de goedkoopste oplossing, namelijk door de lanen van Huize Ruurlo en de Former Allée.

De ononderbroken lijn geeft het definitieve traject tussen Wientjesvoort en Ruurlo aan

De aanleg van het definitieve tracé van Wientjesvoort naar Ruurlo

In juni 1827 was de aarden baan in het traject Warnsveld – Wientjesvoort al voor het grootste deel klaar en werd er begonnen met het traject Wientjesvoort – Ruurlo. Ingenieur Dibbets meldde dat er in het dorp Vorden 312000 stenen zijn aangevoerd en voor de alléeën voor en nabij den Huize Ruurlo een onbepaald aantal.

In november 1827 was de aarden baan tussen de Wientjesvoortsche brug en het begin der allée van Ruurlo klaar en in december was de hele aarden baan tussen Zutphen en Ruurlo gereed, inclusief het deel bij de Eijerkamp.

In april 1829 was men met de aanleg van de bestrating groot Hellinger al gepasseerd, terwijl *van hier voorbij de Huize de Wiersse over eene lengte van 1800 Ellen het nog onbestraate gedeelte aangevoerd zijnde met veldsteenen van de Fabriek in Neede*, en in datzelfde jaar werd de bestrating voltooid.

Boerderij Kleine Forme in de Former Allée onder Ruurlo

Door de venen en woeste gronden van Ruurlo naar Groenlo en Winterswijk

Dit gedeelte zal ik hier niet behandelen. Ik zal alleen een globale indruk van het werk geven.

Wat hier opvalt zijn de lange, rechte stukken weg, veel breder en met een regelmatige beplanting met eiken. Het Rijk kon hier de benodigde grond praktisch voor niets in handen krijgen.

Naast het eigenlijke weglichaam zijn er hier en daar ook nog 4 meter brede stroken aangelegd, beplant met hakhout en opgaand geboomte. Dit ter bescherming van de weg en de reiziger tegen winterse stormen en sneeuwjachten op deze wijde, open en onherbergzame vlakten.

De rijksstraatweg in de 20ste en 21ste eeuw

In de bijna 200 jaar dat deze weg ter ontsluiting van onze streken nu bestaat, is er

Situatie langs de Zutphenseweg in de winter van 1938 - '39

betrekkelijk weinig aan veranderd. Natuurlijk hebben er de nodige aanpassingen plaatsgevonden die het enorm toegenomen vervoersaanbod van tegenwoordig met zich meebrengt, maar het eigenlijke traject is nauwelijks veranderd.

Uit mijn jeugd, toen wij, Vordense schooljeugd, elke dag per fiets in lange slierten naar de diverse scholen in Zutphen trokken, kan ik mij nog herinneren dat bijvoorbeeld bochten, zoals bij Weezenloo en Karsenberg er schuiner en ruimer ingelegd werden. Ook de kruising bij Huize 't Velde, vroeger een driesprong met zo'n driehoek van gras in het midden, is aangepast aan de moderne verkeerseisen.

Ik kan me nog goed herinneren dat er een stuk van de Zutphenseweg in Vorden bij opdooi na een vorstperiode altijd gedeeltelijk met borden afgezet moest worden, omdat de straatklinkers dan rechtop in de blubber stonden. Als de vorst weer uit de grond was getrokken, werd dat stuk weg er opnieuw ingelegd. Ruim gezien betrof dat het stuk weg van de Kroezeboom, tot aan de Strodijk, met het ergste stuk nabij Villa Nova.

In 1964 is dat gedeelte van de Zutphenseweg definitief aangepakt en is de ondergrond in zijn geheel een meter diep uitgegraven en van beter zand voorzien. Tevens zijn er toen grotere klinkers gebruikt, meldde mij Ton Albers, die daar toen woonde en die hele operatie van begin tot eind heeft kunnen aanschouwen. In zijn fotoboek **HONDERD JAAR ZUTPHENSEWEG** heeft hij aan dit onderwerp ook ruime aandacht besteed.

Later zijn er ook fietspaden aangelegd, eerst vlak naast de rijbaan en bestaande uit een strook van betontegels van nauwelijks een meter breed. Dat werd op den duur natuurlijk steeds gevaarlijker door de toename van het verkeer en werd er gekozen voor fietspaden achterlangs de bomen, dus gescheiden van de rijbaan, zoals het ook nu nog is. Naar Zutphen aan beide zijden van de weg en na een onderzoek in

Definitief wegherstel in 1964

1989 langs de weg naar Ruurlo aan de zuidkant van de weg een fietspad voor beide richtingen.

De laatste, mij bekende verbetering aan de rijksstraatweg was de aanpak van de 'dodenbocht' vlak voor Ruurlo. Die bevindt zich op de plaats waar de Former Allée aansluit op de laan van huize Ruurlo. Door nog steeds onopgehelderde redenen hebben daar de laatste jaren meerdere, veelal eenzijdige, dodelijke ongevallen plaatsgevonden. Door enkele kleine aanpassingen hoopt men dat daaraan nu een einde gekomen is. De tijd zal uitwijzen of dat inderdaad het geval is.

Tot zover de rijksstraatweg van Zutphen naar Winterswijk.

Op één vraag zou ik nog graag een antwoord willen hebben en dat is de rol van Het Hoge en de Baakseweg in het vroegere reizen naar Zutphen, want op een oude ansichtkaart van die straat vond ik eens een notitie van de heer Ben Albers, een grootheid op het gebied van kennis van foto's en ansichtkaarten van een eeuw geleden, waarin stond: *Het Hoge, vroeger ook wel Oude Zutphenseweg genoemd*. Hoe dan dan precies zat, daar hoop ik nog eens achter te komen.

Naschrift

Gegevens, gebruikt in dit verslag zijn voor een groot deel afkomstig uit een onderzoeksrapport dat in 1989 door adviesbureau De Warande vervaardigd is in opdracht van Rijkswaterstaat, Directie Gelderland.

Teksten in cursief zijn woordelijk overgenomen uit citaten in het betreffend verslag. Diverse van de in dit verslag gebruikte afbeeldingen komen uit collecties van Oud Vorden, en van de heren Jaap van der Broek, Ton Albers en Jan Harenberg, waarvoor mijn welgemeende dank.

'T KAN SOMS LATE WORDEN

SPIEKERMAN

Moezengat's Bertha schrok wakker. Gewoontegetrouw vuulen ze nãos zich in bedde of Manus nãos eur lei. 't Bedde nãos eur was kold, Manus was der niet.

Toen bedach ze zich dat Manus met de buurleu naor de vergadering van de botterfabriek was, in Kastelendarp. Bertha sleep weer in.

Jao, in die tied ha'j bienao in ieder darp een botterfabriek. In 't begin word'n der allene maor botter emaaft, vandaor die name. De ondermelk en de karnemelk ging terugge naor de boeren. Later gingen ze van die ondermelk poeier maken en sommige fabrieken bouw'n der een keezefabriek bie.

Der word'n *) veur de leden elk jaor een veurjaors- en een naojaorsvergadering ehollen bie Bakkersmans in de zaal. Dat was niet den mooien en goed geventileerden zaal van tegenwoordig, nee, toen was die zaal nog heel anders. Vrogger was dat waarschijnlijk een schuure ewes, waor de voerleu met peerd en wagen in 't lange deur hen konden vaarn, at ze anleijen um de peerde te voeren. Zelf konden ze dan in den harbarg ok wat gebruiken, of zelfs slaopen. Later is der van die schuure een zaal emaaft, teminsten at mien veronderstelling goed is, maor veur die tied was den zaal goed genog.

Toen de botterfabrieken op-ericht bunt, word'n der presentiegeld betaald a'j naor de vergadering kwammen. In die tied mos iederene lopen en vanuut de umliggende buurtschappen was dat soms een helen tippel.

In de tied kort nao de oorlog, waor dit verhaaltjen over geet, was 't presentiegeld 50 cent, plus een sigare. At de koffie op was, stokken alle aanwezigen die sigare an, ok degenen die anders nooit of nauwelijks rookten. 't Gevolg was dat in de kortste keren de zaal blauw ston van de rook. 't Bestuur zat dan argens in den mist, veurin de zaal en was veur degene den achteran zat, nauwelijks te ziene.

's Anderdaags hingen de looppakken van de boeren die naor de vergadering waren ewes op een hangertjen buuten te luchten en de sporthemden ewassen an de dreugdraod. *Foi, wat een stinken*, zeien de vrouwluu.

Toen de borrel nog een stuuver kosten en wieters alles naor rato, was twee kwartjes presentiegeld een helen boel geld. Nao de oorlog word'n* alles duurder, dus 't geld minder weerd. Toen ston der tiedens de rondvraoge een boer op den zei: *Veur die twee kwartjes kan ik nog gin borrel kopen, lao'w dat maor afschaffen en een vrieje consumptie geven*. Daor was elkene 't met eens. Naoderhand word'n der een paar consumpties egeven en in plaatse van de sigare kwammen der bordjes met stukkes keeze.

Zoas 't geet op de meeste vergaderingen, word'n der nao 't sluiten nog wat nao epraot. Vake hadden dan de leu die op de vergadering zelden of nooit wat zeijen 't hoogste woord. Natuurlijk word'n* der dan ok nog een borreltje edronken. Veural

as de melkpries goed was en de naobetaling metviel, word'n* der niet op een rondjen meer of minder ekekken.

Bakkermans was dan ok niet te beroerd um nog wat schaaltes met bitterballen klaor te maken en wielle wet 't allemaole: *Gezelligheid kent geen tijd*.

Zo kon 't gebeuren dat, toen Moezengat's Bertha veur de tweede keer wakker schrok, 't bedde nãos eur nog steeds kold was. Ze trok an de schakelaar van 't lech en kek op de wekker den op 't nachkasjen ston. Toen was ze opens klaorwakker, zo schrok ze van de tied, half twaalf. Tegenwoordig is dat niks meer, maor in die tied was dat nachbrakerieje.

Bertha sprong uut bedde, schot in eur pantoffels en stommelden de trappe af, naor beneden. Soms kek Manus nog wel es effen in de krante at'e late weer kwam en dan was'e wel es in slaop evallen in 'n stoel, maor beneden in de kökken was alles duuster en op de deale was 'e ok niet. Bertha had 't niet meer. Foi foi, wat een uutblieven en wat kon der onderweg naor huus allemaole wel niet gebeurd wea'n. Ze waren met een auto vol weg egaone en ze had eheurd dat den olden Huusmans Gait zol riejen Dat steld'n eur nog enigszins gerös, want den heel de kop der nog wel bieje, maor ieje konnen nooit wetten. Ieje leaz'n en heur'n van allehande nare dinge en mossen der niet an denken wat der wel gebeuren kon.

Inens dach ze der an um effen te bellen naor Bakkermans. Dat dee ze in de buurte en naor de familie ok at ze zich zörge maak'n. Maor um naor Bakkermans te bellen, midden in de nach, dat von ze toch wel een betje gek, maor eur ongeröste natuur dreef eur der toe.

Ze zog 't nummer op in 't telefoonboek en draai'n 't nummer. 't Duur'n naor eur gevuul een helen tied veur der op-enommen word'n. Zee zold'n toch nog niet naor bedde wea'n?

Maor nee, der word'n op-enommen en een stemme an de anderen kant van den draod meld'n zich: *Hallo hier met Bakkermans. Jao, hier met Bertha Jansen, nem mien niet kwaolijk da'k zo late nog belle, maor Manus, mien man, is naor de vergadering van de botterfabriek egaon bieje owlou en he is der nog niet weer. 't Is al zo late en ik maak'n mien ongerös. Bunt ze al lange weg, of is der wat gebeurd, misschien?*

Now, zeg Bakkermans, maak oew maor niet zo ongerös, want ik hebbe de laatsten net in een opperbeste stemming uut-elaoten en de deure op slot edaon, dus gao maor rusteg slaopen. Now, dan zal Manus daor ok wel bieje wea'n, zei Bertha en lei 'n hoorn weer op 'n haok.

Toen hef Bertha de raod van Bakkermans maor op-evolgde en is weer naor bedde egaone. Toen ze den nach veur 'n derden keer wakker word'n*), lei Manus nãos eur en sleep as een osse.

***) 'Algemeen Beschaafd Achterhoeks' ("ABA")**

Het zal de oplettende lezer zal zijn opgevallen dat we in bovenstaand verhaal van Dick Borgman, geschreven in ons Achterhoeks dialect, de verleden tijdsvorm van het werkwoord 'worden' (zie *) weergegeven zien als 'word'n'. Hoe zit dat eigenlijk? De reden dat wij voorstellen om dit onderscheid te maken, is dat we willen laten

uitkomen dat met de verleden-tijdsvorm van dit werkwoord, hoewel in schijnbaar toekomstige-tijdsvorm uitgesproken (ook al realiseert men zich dat waarschijnlijk niet), in ons dialect van het Nedersaksisch toch de verleden-tijdsvorm bedoeld wordt; en dat dient ons inziens als zodanig uit te komen in de schrijfwijze.

Zo stellen wij voor om de tegenwoordige tijdsvorm 'worden', in de verleden tijd als 'word'n te schrijven, waarbij enerzijds wordt aangegeven dat er letters missen (middels de apostrophe), terwijl toch ook recht wordt gedaan aan de uitspraak. In dit geval zijn dus een letter 'd' (de tweede) en een 'e' weggelaten. Daarvoor kwam die apostrophe in de plaats, overigens een normale wijze van doen, ook in het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN) (bijv. 'het', geschreven als 't). Weggelaten letters worden, ook in ABN gebruikelijkerwijze door een apostrophe weergegeven.

De letters 'd' en 'e' hebben wij weggelaten uit 'wordden' (werd, c.q. werden in Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN), omdat deze dubbele 'dd', een schrijfwijze van dat woord zou zijn die zowel de dialect-, als niet-dialectspreker als onlogisch zou ervaren.

(Hennie Rossel)

VORDEN, CA

A.C.J. VIERSEN

Landverhuizers hebben veelal de neiging om door hen gestichte nederzettingen de naam te geven van de plaats waar ze vandaan kwamen. Het zal geen toeval zijn dat in Twente de plaatsnamen Hengelo en Delden naast elkaar voorkomen en dat de Vordense buurtschap Delden grenst aan het grondgebied van de vroegere gemeente Hengelo (G). In de Verenigde Staten zijn zeer veel plaatsnamen ontleend aan Europese voorbeelden, waaronder Nederlandse. Ook het dorp Vorden heeft zijn Amerikaanse tegenhanger. Aan de Sacramento Rivier, zo'n 40 km ten zuiden van de stad Sacramento, ligt Vorden, California. Veel is het niet; een goed dozijn huizen te midden van akkers en boomgaarden. Wie op zijn computer het programma Google Earth geïnstalleerd heeft, tikt "Vorden, CA" in en kan er een kijkje nemen.

Rond het midden van de negentiende eeuw had de goudkoorts een groot aantal landverhuizers naar Californië getrokken. Naast goud troffen zij daar ook een gunstig klimaat en potentieel vruchtbare gronden aan, onder meer in de delta van de Sacramento Rivier. Maar die gronden moesten eerst wel geschikt gemaakt worden

Vorden, CA; Google Earth, uitsnede

voor de landbouw. Door veelvuldige overstromingen was de bodem erg drassig. Er moesten dijken worden aangelegd en polders worden gemaakt. Dat een Nederlander daarbij een prominente rol speelde, mag geen verbazing wekken.

Pieter Justus van Löben Sels

Pieter Justus van Löben Sels

Die Nederlander was mr. Pieter Justus van Löben Sels, geboren te Zutphen op 20 januari 1851. Rond 1580 had een voorvader van hem, Peter Sels, zich in Zutphen gevestigd. Die bekleedde verschillende belangrijke functies, waaronder secretaris van de Gedeputeerden der Graafschap Zutphen. In die laatste hoedanigheid volgde zijn zoon Paulus hem op en die werd weer opgevolgd door zijn zoon, Johan. Ook volgende generaties van het geslacht vervulden belangrijke openbare ambten en militaire functies. Zij huwden met leden van andere Graafschapse patriciërgeslachten (Ver Huell, Van der Muelen, Op ten Noort, Staring, Wilbrenninck, enz.) en verwierven

talrijke bezittingen, waaronder de huizen Spaensweerd, tussen Bronkhorst en Brummen, en de Velhorst, aan de Berkel onder Laren. De betovergrootvader van Pieter Justus, mr. Ernst van Löben Sels (1709-1777), voegde de familienaam van zijn moeder, Everdina Maria van Löben, vóór de zijne. Pieters vader, mr. Maurits Jacob van Löben Sels (1795-1863), was advocaat en rechter-plaatsvervanger in Zutphen, en verder onder meer enige tijd wethouder van deze stad. De moeder van Pieter, de tweede echtgenote van mr. Maurits Jacob, was Maria Louise Swaving (1806-1871). Het gezin bewoonde een groot huis aan de Zaadmarkt, rechts naast de poort naar het Bornhof, dat eigendom was van deze instelling en dat voor *f* 600 per jaar werd gehuurd. Vader Maurits was ook provisor van het Bornhof. Het huis werd in 1887 grotendeels afgebroken en vervangen door het huidige pand Zaadmarkt 103.

Pieter was een benjamin. Zijn moeder was al 44 toen hij geboren werd, zijn vader 55. Hij bracht in Zutphen één jaar op het gymnasium door, gevolgd door drie jaren school in Hattem en één in Eberfeld, bij Bonn. In 1870 schreef hij zich in als student in Utrecht. In 1876, na een mislukte poging om de hand te winnen van het meisje dat hij aanbad – haar vader weigerde toestemming – reisde hij naar de Verenigde Staten. In Philadelphia werd in dat jaar een Wereldtentoonstelling gehouden en Pieter zou als onbezoldigd correspondent van een Nederlandse courant over zijn belevenissen berichten. Hij trok er vervolgens zes maanden voor uit om per trein van de oostkust naar de westkust te reizen en belandde eind 1876 in San Francisco. Daar trad hij in dienst bij de San Francisco Savings Union. Oprichter en directeur van deze bank, tevens consul der Nederlanden te San Francisco, was Jacobus (“James”) Petrus de Fremery, afkomstig uit ’s-Gravenzande (ZH). Ook zijn vrouw, Virginie

Huis van (schoon)ouders De Fremery, Oakland, CA.

Theresia Herkenrath, had Nederlandse wortels, hoewel ze in de Verenigde Staten geboren werd. Dit echtpaar bewoonde een fraai landhuis in Oakland, aan de oostkant van de baai van San Francisco. Zij hadden vier zoons en één dochter, Adèle Virginie de Fremery, geboren 8 februari 1857 en dus van huwbare leeftijd. Pieter en Adèle verloofden zich op 6 juni 1877.

Van activiteiten van Pieter als correspondent zijn geen bewijzen meer te vinden, maar uit zijn nieuwe relatie en zijn nieuwe omgeving putte hij wel inspiratie. Tijdens zijn verblijf in San Francisco schreef hij een dissertatie, getiteld “Beschouwingen over den Noord-Amerikaanschen Staten-Oorlog van 1861-1864”. In 1878 keerde hij voor korte tijd naar Nederland terug. In Utrecht promoveerde hij, *summa cum laude*. Daarna zette hij weer snel koers naar Californië en op 2 november 1878 trouwde hij te Oakland met Adèle de Fremery. Hij werd op 5 december 1879 ingeschreven als

advocaat bij het Hooggerechtshof van Californië. Spoedig wachtte hem echter een nieuwe taak en uitdaging.

De polder

Na een reeks overstromingen van de Sacramento Rivier kon een aantal daar gevestigde boeren de hypotheeklasten niet meer opbrengen. Zo was de San Francisco Savings Union van schoonvader De Fremery in 1876 en 1878 door verwin in het bezit gekomen van ongeveer 1.800

Vorden, CA. 1906; zomerdijk langs Sacramento Rivier

ha grond langs de rivier, in het Pearson Reclamation (= droogmakings-) District. “Grond” was eigenlijk te veel gezegd. Er waren eerder droogmakingswerkzaamheden verricht, maar nadat een dijk het in 1878 begeven had stond het water hier en daar drie meter hoog in de polder, die in totaal bijna 4.000 ha groot was. In november 1881 kreeg Pieter van Löben Sels van de bank de opdracht om er orde op zaken te stellen. Hij liet het dijkstelsel herstellen, verzwaren en uitbreiden en liet een stoomgemaal bouwen, enkele jaren later gevolgd door een tweede. In 1887 werd hij verkozen tot voorzitter van het polderbestuur. In hetzelfde jaar kocht hij er zelf

Topografische kaart California, Vorden Quadrangle 1916 (uitsnede)

1.800 ha landbouwgrond en liet er een ranch bouwen, waar hij witte bonen en asperges ging kweken. Later breidde hij zijn bezit uit tot 2.300 ha. De plek stond voorheen bekend als Trask's Landing, naar de man die zich er in 1858 als eerste had gevestigd. Van Löben Sels doopte hem om naar Vorden. Zijn bedrijf noemde hij Vorden Ranch. Er werd een comfortabel huis gebouwd en het echtpaar Van Löben Sels-de Fremery, dat inmiddels vijf kinderen had, vestigde zich daar.

Waarom Vorden?

Van Löben Sels was een geboren en getogen Zutphenaar. Waarom koos hij dan toch voor Vorden als naam voor zijn nieuwe woonplaats? Dat zat zo: Pieter was

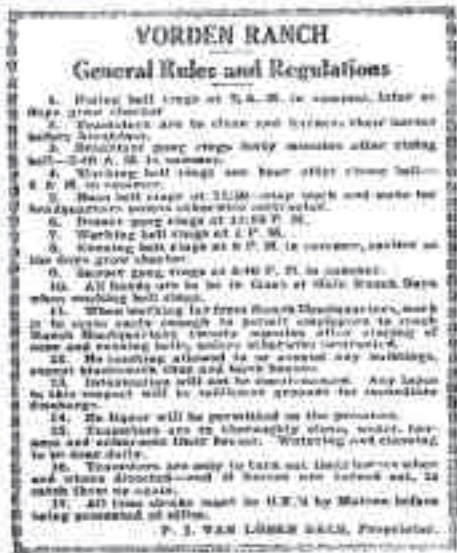
de jongste van de vier kinderen uit het tweede huwelijk van mr. Maurits Jacob van Löben Sels. Diens eerste echtgenote was Christina Elisabeth Swaving (1803-1834), een oudere zuster van Pieters moeder. Ook uit dat huwelijk waren vier kinderen geboren. De oudste van die vier was Catharina Zwanida Johanna Mathilda, geboren in 1826, roepnaam Mathilde. Het leeftijdsverschil met haar halfbroer Pieter (of eigenlijk meer dan een halfbroer; zij hadden vier grootouders gemeen) was meer dan 24 jaar. Mathilde trouwde in 1847 op 21-jarige leeftijd met de vijf jaar oudere mr. Jan Isaac Brants. Deze Jan was een zoon van de oudste dochter van mr. Anthoni Christiaan Winand Staring, heer van de Wildenborch. Hij was al op vierjarige leeftijd wees geworden en verder opgevoed op de Wildenborch. Van de Brants-zijde had hij een groot vermogen geërfd. Omdat geen van de kinderen Staring na het overlijden van de dichter in 1840 het huis de Wildenborch kon of wilde overnemen, besloot zijn oom en voogd Winand, de oudste toen nog in leven zijnde zoon van de dichter, een deel van het vermogen van zijn nog minderjarige neef en pupil aan te wenden om de overige erven uit te kopen. In de jaren daarna wist Jan Isaac Brants, inmiddels meerderjarig geworden, het landgoed uit te breiden tot 450 ha. Het echtpaar Brants-van Löben Sels had in 1851, toen Pieter Justus van Löben Sels in Zutphen geboren werd, al drie kinderen, van wie de jongste, Jan Maurits Brants, een half jaar ouder was dan zijn oom Pieter van Löben Sels. Deze twee jongens zouden boezemvrienden worden. In zijn memoires, geschreven in de periode 1916-1922, vertelt Pieter hoe Jan Brants en hij samen naar school gingen en samen kattenkwaad uithaalden. Want Jan verbleef vanaf zijn zevende jaar door de week in het huis van zijn grootvader Van Löben Sels, om in Zutphen naar school te gaan. Andersom bracht het Zutphense gezin onveranderlijk de vakanties – zes weken in de zomer en een dag of tien met Pasen en met Kerst – door bij de oudste dochter en schoonzoon op de Wildenborch. Ook voor de weekends gingen de twee jongens er zo vaak mogelijk heen. Het was voor hen El Dorado, zo herinnert Pieter zich: rijden met bokken- en ezelwagens, roeien op de vijvers, een eigen zwembad, zwerftochten, jachtpartijen... Typerend is het volgende citaat: “[...] *at the time of my earliest recollection, my sister Mathilde was chatelaine of the Wildenborch. The fact that this had become her home and her castle had a vast and continuing influence on my entire life, on my happiness and character. For such, in my time, was the magic of the Wildenborch – the place and the people. Zutphen, by contrast, was small and dull [...].*” * Dat Pieter een sterkere band had met Vorden dan met Zutphen moge duidelijk zijn. Dat verklaart zijn keuze voor de naam van “zijn” dorp.

Het dorp

Dorp? Ja, spoedig mocht die term gebruikt worden. Voor een groot bedrijf als de Vorden Ranch waren veel arbeidskrachten nodig. Daartoe werden met name Japanners en Chinezen aangeworven, die ten tijde van de goldrush in grote aantallen naar Californië waren getrokken. Als bedrijfsleider stelde Van Löben

* [...] *zo lang als ik mij kan herinneren was mijn zuster Mathilde al kasteelvrouw van de Wildenborch. Het feit dat dit haar thuis en haar kasteel geworden was had een verstrekkende en blijvende invloed op mijn gehele leven, op mijn geluk en karakter. Want zo sterk was, in mijn tijd, de magie van de Wildenborch – de plek en de mensen. Zutphen daarentegen was klein en saai [...].*

Sels de heer M. Jongeneel aan, een jonge Nederlander die in Wageningen landbouwkunde gestudeerd had. Een indruk van het dagelijkse leven op de ranch wordt verkregen door lezing van de Vorden Ranch General Rules and Regulations. Een deel van het land werd overigens verpacht aan uit Holland en Friesland afkomstige boeren. Om de aspergeoogsten te verwerken werd er door de California Fruit Canners' Association, een voorloper van Del Monte, in Vorden een conservenfabriek gebouwd. Dat zorgde voor meer werkgelegenheid. In zijn hoogtijdagen had Vorden twee kruidenierswinkels, een café-restaurant, een hotel, een postkantoor, een school, een kapel, de conservenfabriek en een aantal

Vertaling:

VORDEN RANCH

Algemene Regels en Voorschriften

1. De wekbel klinkt in de zomer om 5:00 uur; later naarmate de dagen korter worden.
2. Voerlieden dienen hun paarden schoon te maken en aan te spannen vóór het ontbijt.
3. De gong voor het ontbijt klinkt veertig minuten na de wekbel - in de zomer om 5:40 uur.
4. De werkbel klinkt één uur na de wekbel - in de zomer om 6:00 uur.
5. De middagbel klinkt om 11:30 uur - stop met werken en ga naar het hoofdgebouw, tenzij anders geïnstrueerd.
6. De gong voor de lunch klinkt om 12:10 uur.
7. De werkbel klinkt om 13:00 uur.
8. De avondbel klinkt in de zomer om 18:00 uur; eerder naarmate de dagen korter worden.
9. De gong voor het avondeten klinkt in de zomer om 18:40 uur.
10. Als de werkbel klinkt verzamelen allen zich vóór de grote schuur van de ranch.
11. Als er ver van het hoofdgebouw wordt gewerkt, worden de werkzaamheden vroeg genoeg beëindigd om de medewerkers de mogelijkheid te laten het hoofdgebouw te bereiken binnen twintig minuten na het klinken van de middagbel en de avondbel, tenzij andere instructies worden gegeven.
12. Roken is niet toegestaan in en rond de gebouwen, behalve in de smidse en in de slaapvertrekken.
13. Dronkenschap wordt niet getolereerd. Overtreding is voldoende reden voor ontslag op staande voet.
14. Drank is niet toegestaan op het terrein.
15. Voerlieden dienen hun paarden grondig schoon te maken, te drenken en aan en uit te spannen. Drenken en schoonmaken moet dagelijks gebeuren.
16. Voerlieden mogen hun paarden alleen los laten lopen indien en waar ze daartoe aanwijzingen gekregen hebben - en als de paarden los lopen, moeten zij ze weer terughalen.
17. Alle werktijdregistraties moeten worden goedgekeurd door de bazin voordat ze op het kantoor worden ingeleverd.

P.J. VAN LÖBEN SELS, eigenaar

Op lengte snijden van asperges in de fabriek poststempel Vorden, Cal., 1911 te Vorden, CA

huizen, voor een deel gebouwd door de Nederlandse timmerman/aannemer Joseph W. de Back. Later kwam er ook nog een zuivelfabriek, de Glanvale Creamery, omdat in de omgeving mede de melkveehouderij beoefend werd. Vorden was in het begin van de twintigste eeuw een vaste opstapplaats voor de dagelijkse stoombootdienst van San Francisco naar Sacramento en bezat daartoe een aanlegsteiger.

Hoe het verder ging

De rivier bleef een taaie tegenstander. In het Pearson Reclamation District kwamen nog regelmatig overstromingen voor, in 1892/93, 1902 en 1904. Naar aanleiding van die van 1904 werd Van Löben Sels gekozen tot President van de River Improvement and Drainage Association. In 1907 was het weer mis. Er verdronken 325 paarden, koeien en stieren. In 1917 werd het probleem grondig aangepakt, onder leiding van Van Löben Sels. Een winterdijk werd aangelegd van elf kilometer lengte, zeven meter hoog en aan de bovenzijde bijna vier meter breed. De kosten waren \$ 100.000. Daar kwam nog \$ 130.000 bij voor gemalen. Maar er dreigde ander gevaar voor Vorden: de mechanisatie in de landbouw en de verbetering van transportsystemen verkleinden de werkgelegenheid. De mensen trokken weg. De school, opgericht in 1904, werd in 1920 al weer gesloten. De kapel werd opgeheven toen in de jaren 1930 in het enkele kilometers stroomafwaarts gelegen Walnut Grove een katholieke kerk gebouwd was. Het postkantoor, dat in 1902 zijn deuren geopend had, sloot die weer in 1936, toen het werd “samengevoegd” met dat in het nabijgelegen plaatsje Locke. De conservenfabriek ging dicht. Toen ging het hard. Veel huizen en gebouwen raakten in verval en werden gesloopt. De River Rat Saloon hield het nog vol tot begin jaren 1950, maar toen ook die zijn deuren sloot, resteerde er van Vorden spoedig weinig meer dan een handvol huizen en schuren.

Van Löben Sels overleed te Oakland op 3 maart 1927, 76 jaar oud. Zijn vrouw Adèle was hem al in 1913 voorgedaan. Hun tweede zoon, Maurits Carel Constantijn (1881-1971) en diens vrouw Helen Adelaide Ellsworth (1882-1974) namen de bedrijfsvoering op Vorden Ranch over na hun huwelijk in 1905. Hun zoon Ernst Carel Dirk (1918-1981), gehuwd met Elizabeth Anne Coffin, volgde hen op in 1947. Sinds 1965 wordt het bedrijf geleid door hun zoons Carel Dirk (1942) en Russell Ellsworth (1944). Het werd ondergebracht in een vennootschap met de naam Amistad Ranches, Inc., genoemd naar het huis dat door hun grootouders werd

gebouwd nadat het oorspronkelijke, door hun overgrootvader gebouwde, huis door brand verwoest was. De ranch beslaat thans meer dan 1.100 ha en er wordt een veelheid aan producten verbouwd, waaronder peren, wijndruiven, tomaten, maïs en tarwe. De volgende generatie Van Löben Sels, Bradley Dirk, zoon van Carel Dirk en Linda Anne Burchell, is sinds 2007 bij het bedrijf werkzaam.

In Californië en elders in de Verenigde Staten woont nog een groot aantal nakomelingen van Pieter Justus van Löben Sels en Adèle de Fremery, de stichters van Vorden, Californië.

Bronnen:

- Sacramento River Delta Historical Society Newsletter, Volume 8, nr. 2, zomer/herfst 1988, blz. 4.
- Sacramento River Delta Historical Society Newsletter, Volume 18, nr. 2, december 1998, blzz. 3-5: Pierson Reclamation District #551, door Kathie Hutchinson.
- Sacramento River Delta Historical Society Newsletter, Volume 22, nr. 1, juni 2002, blzz. 3-5: Vorden Historiette, door Kathleen Hutchinson,.
- Sacramento River Delta Historical Society Newsletter, Volume 30, nr. 1, juni 2010, blz. 7.
- The Memoirs of Pieter Justus van Löben Sels, written in Oakland, California, 1916-1922, readied for reading in Menlo Park, California, 1966, eigen uitgave in genummerde oplage van 200.
- Nederlanders in Amerika, dr. J. van Hinte, P. Noordhoff, Groningen, 1928, Tweede deel, blzz. 187-190.
- Genealogie van het geslacht Sels - Van Löben Sels 1525-1922, W. Wijnaendts van Resandt, S. Gouda Quint, Amhem, 1923.
- Het Oude Bornhof en omgeving, Kees Etienne, Zutphen 2010, eigen uitgave.
- internet: verschillende genealogische sites en foto's.

De derde afbeelding (huis De Fremery) en de zevende afbeelding (asperges snijden) zijn afkomstig uit de collectie van het Oakland Museum of California.

ONS JAARLIJKSE REISJE

EXCURSIE NAAR XANTEN

Na een onderbreking van enkele jaren vanwege teruglopende belangstelling is er dit seizoen weer een excursiereis georganiseerd en wel naar het Duitse Archeologische park Xanten.

De voorbereidingen voor dit reisje waren wederom getroffen door onze bestuursleden Rob van Overbeeke en Henk Vaags en zoals we dat onderhand wel van hen gewend zijn was alles weer tot in de puntjes geregeld.

En zo vertrokken we op zaterdag 12 mei punctueel, om kwart voor negen met 49 personen vanaf het Marktplaatsje in Vorden. Na een mooie tocht door Achterhoek en Liemers, die grotendeels over provinciale wegen voerde, waren we anderhalf uur

later op de plaats van bestemming in Xanten.

Bij dit stadje aan de Rijn tussen Emmerich en Wesel bevinden zich de resten van een grote, bijna tweeduizend jaar oude Romeinse vestingstad, waarvan de overblijfselen nu stukje voor stukje worden blootgelegd en voor het publiek zichtbaar gemaakt.

Een geluk voor de archeologen is dat de ondergrondse resten van deze vroegere Romeinse metropool zich slechts enkele centimeters onder het huidige maaiveld bevinden en zodoende met betrekkelijk weinig moeite zijn bloot te leggen.

Het toenmalige Colonia Ulpia Traiana, zoals de nederzetting toen heette, was één van de belangrijkste steden in de Germaanse provincie van het enorme Romeinse Rijk. In haar bloeitijd had het meer dan tienduizend inwoners, echt een grote stad! We werden in de Romeinse herberg op het themapark verwelkomd met een kop koffie en een geweldig stuk vruchtengebak.

Daarna zouden we door onze buschauffeur naar het museum gereden worden, maar door onduidelijke bewegwijzering in een omleidingsroute kwamen we telkens weer bij ons beginpunt uit en werd ons tenslotte verzocht om dan maar lopend naar het museum te gaan.

Dat was een wandeling van zo'n twintig minuten, hetgeen ook wel te doen was. Er waren zelfs enkele mensen met een rollator in ons gezelschap die zich niet lieten kennen. Grote bewondering daarvoor!

In dit zeer moderne en van alle gemakken voorziene

gebouw kreeg ieder van ons een ‘elektronische gids’ aangereikt, waarop, in het Nederlands, en na het indrukken van het bijbehorende nummer, alle wetenswaardigheden van de betreffende objecten werden uitgelegd, een prima systeem waar geen levende gids tegenop kan. Zeker voor mensen met een beperkt of slecht werkend gehoor is zoiets een ideale oplossing.

Hier worden werkelijk duizenden opgegraven zaken aan het publiek getoond en in een erg duidelijke setting gepresenteerd; en dat in een bijzonder ruime opzet.

Al die ontelbare originele vondsten uit de opgravingen geven samen, als de steentjes uit een mozaïek, een beeld van het leven in een stad aan de grens van het Romeinse imperium.

Een apart glazen gebouw aan het museum geeft bovendien een prachtig beeld van de huidige opgraving van een enorm badhuis, waarin je, lopend over stalen looppaden, onder je voeten de blootgelegde funderingen van de verschillende ruimtes kunt bekijken.

Tegen 1 uur 's middags dienden we het museum weer te verlaten en ons opnieuw naar de Romeinse herberg te begeven, waar de lunch op ons stond te wachten.

Daarna hadden we tot kwart voor vier de tijd om de rest van het immense terrein te verkennen waarop onder andere het indrukwekkende amfitheater en de haventempel echte blikvangers zijn.

Daarna werd aan de thuisreis begonnen en om half zes waren we weer terug in Vorden en ging iedereen voldaan en tevreden huiswaarts.

Tijdens de terugreis kwam onze voorzitter met de mededeling dat men met een Hollands sprekende gids een afspraak had gemaakt om in het komende seizoen bij ons een lezing te komen verzorgen over de Romeinse tijd in de breedste zin, iets waarop we ons zeker kunnen verheugen.

Rest mij nog om de beide voornoemde organisatoren te bedanken voor hun uitgebreide voorbereidende werk, uitmondend in deze zeer interessante en bijzonder gezellige dag.

Wim Jansen

VORDENSE KRONYCK

30e jaargang, no. 1, juni 2012

<i>Inhoud</i>		<i>pag.</i>
Van onze voorzitter		2
In Memoriam Jaap van den Broek		3
Notulen jaarvergadering op 29 maart 2011, in De Herberg		4
Jaarverslag 2011-2012		5
Website		6
Voortgangsrapporten van onze commissies		7
De aanleg van de Rijksstraatweg van Zutphen via Vorden, Ruurlo en Winterswijk, naar de Pruisische Grenzen (1826 - 1830)	<i>Wim Jansen</i>	10
't Kan soms late worden	<i>Spiekerman</i>	25
Vorden, CA	<i>A.C.J. Viersen</i>	28
Ons jaarlijkse reisje		35
Excursie naar Xanten		35